

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Bakalářská práce

„DAŇOVÉ ASPEKTY INSOLVENČNÍHO
ŘÍZENÍ SE ZAMĚŘENÍM NA
ODDLUŽENÍ “

Zpracovala: Martina Nekolová

Plzeň, 2015

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martina NEKOLOVÁ**
Osobní číslo: **R12B0071P**
Studijní program: **B6804 Právní specializace**
Studijní obor: **Veřejná správa**
Název tématu: **Daňové aspekty insolvenčního řízení se zaměřením na oddlužení**
Zadávající katedra: **Katedra finančního práva a národního hospodářství**

Zásady pro vypracování:

1. Historický exkurz
2. Legislativní základna
3. Povinnosti insolvenčních správců a dlužníků z pohledu daňového řízení v rámci oddlužení
4. Aplikační problémy oddlužení z pohledu daní v praxi
5. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: 30

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

- Maršíková, Jolana. Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele. LINDE PRAHA, 2011.
- Schelleová Ilona. Úvod do insolvenčního práva. Key Publishing s.r.o., 2007.
- Jánošíková, P. Mrkývka, P. Tomažič, I. a kol. Finanční a daňové právo. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009.
- Kozák, J.- Budín, P. Dadam, A. Pachel, L. Insolvenční zákon a předpisy související, nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013.
- Březinová, Hana. Ekonomické aspekty insolvenčního zákona: účetnictví jako základní zdroj informací pro insolvenční řízení. BOVA POLYGON, 2009.

Vedoucí bakalářské práce:

JUDr. et Mgr. Silvie Anderlová

Katedra finančního práva a národního hospodářství

Datum zadání bakalářské práce: 18. března 2014

Termín odevzdání bakalářské práce: 31. března 2015

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

V Plzni dne 24. září 2014

JUDr. Petra Jánošíková, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci na téma „Daňové aspekty insolvenčního řízení se zaměřením na oddlužení“ vypracovala samostatně pouze s využitím pramenů v práci uvedených.

Plzeň, březen, 2015

Martina Nekolová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat JUDr. Mgr. Silvii Anderlové za odborné vedení bakalářské práce a za vstřícnost při konzultacích na této práci.

Obsah

1. Historický exkurz	1
1.1. Jednotlivé etapy vývoje konkursního práva	1
1.1.1. Římské právo	1
1.1.2. Období středověku	2
1.1.3. Počátky vývoje konkursního řízení v českých zemích	3
2. Legislativní základna	6
2.1. Insolvenční zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení	6
2.2. Daňový systém a daňová soustava v ČR	9
2.2.1. Daně tvořící daňovou soustavu České republiky	9
2.2.2. Daně přímé a nepřímé	10
2.2.3. Daň z příjmů fyzických osob	13
2.2.4. Daň z nemovitých věcí.....	14
2.2.5. Daň z nabytí nemovitých věcí	16
3. Daňové povinnosti v insolvenčním řízení se zaměřením na oddlužení	19
3.1. Daňové povinnosti z pohledu dlužníka	19
3.1.1. Daňové povinnosti dlužníka – fyzické osoby	21
3.1.1.1. Příjmy ze závislé činnosti	21
3.1.1.2. Daňový bonus	22
3.1.1.3. Daň z nemovitých věcí	23
3.1.1.4. Daň z nabytí nemovitých věcí.....	24
3.2. Daňové povinnosti v insolvenčním řízení z pohledu insolvenčního správce	24
3.2.1. Inventarizace	26
3.2.2. Podávání daňových tvrzení	27
3.2.3. Pořízení soupisu majetkové podstaty	30
4. Aplikační problémy oddlužení z pohledu daní v praxi	32
4.1. Problematika daňového bonusu	32
4.2. Určení osoby s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě při schválení oddlužení kombinací forem zpeněžením majetkové podstaty a splněním splátkového kalendáře	33
4.3. Otázka poplatníka daně z nabytí nemovitých věcí	34
5. Závěr	35
6. Resumé	38
7. Seznam použité literatury	39

1. Historický exkurz

1.1. Jednotlivé etapy vývoje konkursního práva

1.1.1. Římské právo

Římské právo nejprve nerozlišovalo rozdíl mezi konkursem a majetkovou exekucí. V římském právu v případě, že dlužník měl závazky vůči více věřitelům, bylo zahájeno řízení. Řízení se zahajovalo na návrh jednoho nebo několika věřitelů a mohlo proběhnout buď za života dlužníka, nebo po jeho smrti. Aby mohlo být zahájeno řízení za dlužníkovu života, musel dlužník nezaplatit ve stanovené lhůtě, nebo že se skrýval a nikdo ho nehájil anebo, že byl nepřítomen a bez obránce. Po dlužníkově smrti se řízení zahájilo, pokud se nenalezl žádný právní nástupce v pozůstalosti. Řízení se zahajovalo prétorským nebo místodržitelským dekretem. Veřejné vyhlášení, pak dávalo příležitost jednak ostatním věřitelům přistoupit k řízení, jednak třetím osobám zaplatit za dlužníka. Dlužníku byla poskytnuta lhůta patnácti dnů, ve které měl možnost vyrovnat své závazky vůči věřitelům. Po uplynutí lhůt vydával praetor dekret, kterým vyzýval věřitele ke zvolení svého jednatele. Úkolem jednatele pak bylo provést prodej dlužníkovu majetku. Věřitelé se dohodli na podmínkách prodeje a stanovili nejnižší procento, které jim měl kupující zaplatit za jejich pohledávky. I tyto podmínky byly po určitou dobu veřejně vyhlášeny. Následovala dražba a vydražitelem majetku se stal ten kupující, který nabídl věřitelům za jejich pohledávky nejvyšší procento. Věřitelé mohli nyní uplatňovat své nároky, ovšem pouze ve výši toho procenta, za které byl majetek v dražbě koupen, přičemž platila zásada, že každý měl nárok na stejný podíl z tohoto procenta a nikdo nemohl být zvýhodněn na úkor ostatních. Pro dlužníka pak mělo řízení za následek infamiam, takzvanou občanskou smrt a ztrátu občanských práv.¹

Za vlády byzantského císaře Justiniána byly zaznamenány další úpravy řízení. Úpravy se týkaly především množství zúčastněných věřitelů. Již v 6. století byly tendence, aby se řízení konalo za účasti pokud možno všech věřitelů. Dále byla snaha zajistit pro věřitele co nejvíce z dlužníkovu majetku. Za Justiniána se

¹ SCHELLEOVÁ, I.: *Úvod do insolvenčního práva*. KEY Publishing s.r.o., 2007, s. 25. ISBN 978-80-87071-54-0.

také značně rozšiřoval úřední vliv na řízení. Zvyšovala se možnost soudních zásahů do povolování a vedení dražby až do rozdělení výtěžku zpeněžení. Prvním kokem k rozlišení exekučního a konkursního řízení byl poznatek, že je pro věřitele mnohem výhodnější, když je dlužníkův majetek prodán více kupcům, než-li je prodáván jedinému kupci, neboť tento způsob se jevil jako obtížný a stále častěji se přistupovalo k prodeji jednotlivých částí tohoto majetku. Pokud byly pohledávky věřitelů nižší než hodnota dlužníkovy majetku, stačil k uspokojení věřitelů výtěžek z prodeje části jeho majetku a nebylo tedy zapotřebí rozprodávat celý dlužníkův majetek. Rozprodej celého majetku se stal nutným pouze v případě, že se výše dluhu rovnala výši pohledávek věřitelů, nebo ji dokonce převyšovala, tedy v případě insolvence.²

1.1.2. Období středověku

Ve středověku začal zcela převládat názor, že prodej celého dlužníkovy majetku je nutný jen v případě jeho předlužení. Významnou změnou bylo to, že se během konkursního řízení v soudní praxi začal prosazovat nový způsob řízení, který měl za cíl uspořádání majetkových poměrů dlužníka takovým způsobem, jež by zajistil poměrné uspokojování všech věřitelů s přihlédnutím k výši jejich nároků.

Tento proces právního myšlení má svůj prvopočátek v italských městech, která byla obchodně velmi čilá a která tuto věc posuzovala převážně hospodářsky. Z Itálie se tyto myšlenky rozšířily do Německa.

Počátky konkursního řízení v Evropě jsou poprvé literárně zachyceny zejména v díle „Tractatus de conturbatoribus sive decoctoribus“ Benvenuta Stacchy, jež bylo součástí práce „Tractatus de mercatura“, vydané v roce 1576.³

²SCHELLEOVÁ, I.:*Úvod do insolvenčního práva*. KEY Publishing s.r.o., 2007, s. 26. ISBN978-80-87071-54-0.

³SCHELLEOVÁ, I.:*Úvod do insolvenčního práva*. KEY Publishing s.r.o., 2007, s. 27. ISBN978-80-87071-54-0.

1.1.3. Počátky vývoje konkursního řízení v českých zemích

Za období počátků konkursního řízení v Čechách lze označit třicátá léta 17. století. Třicátá léta byla obdobím samotného začátku konkursního řízení, ve čtyřicátých letech pak docházelo k legislativní úpravě a rozvoji soudní praxe. Konec 16. století byl charakterizován rychlým růstem cen a všeobecnou drahotou. Takzvaná cenová revoluce, zasahovala v první řadě šlechtu, která upadala do dluhů. Zde jsou zřejmě počátky snah o hledání pevné právní úpravy, která by upravila způsob, jakým se měl zadlužený šlechtic vyrovnat se svými věřiteli. První kodifikací, která se tímto problémem zabývala, bylo Obnovené zřízení zemské uzákoněné Ferdinandem II. v roce 1627. České konkursní právo tedy vycházelo z potřeb šlechty a lze jej označit za nástroj, jenž si vytvořila šlechta pro řešení svých dlužnických vztahů.

V roce 1781 byl vydán Obecný Josefský konkursní řád, který odstranil některé nedostatky původní právní úpravy. Podle této úpravy bylo formální podmínkou k zahájení řízení podání žaloby. Také se ve formě žalob podávaly i přihlášky pohledávek, ve kterých bylo třeba uvést třídu, kterou si věřitel nárokoval pro svoji pohledávku. Hlavním nedostatkem konkursního řízení byla jeho zdlouhavost a nákladovost. Vývoj si vynutil vznik nového konkursního řádu, a to konkursního řádu z 25. prosince 1868 č. 1/1869 ř.z. Nový konkursní řád spočíval na myšlenkách, jako například princip universality, kdy se předmětem řízení stává veškeré aktivní i pasivní jmění dlužníka. Samotné konkursní řízení bylo postaveno na základě zásady stejného nakládání s věřiteli. Majetek byl dlužníkovi odňat a byl svěřen správci podstaty. Tato úprava byla stále častěji kritizována. Jako hlavní nedostatek konkursního řádu z roku 1869 byla aplikace principu stejného nakládání s věřiteli. Nároků na přednostní uspokojení bylo tolik, že se většinou na vlastní věřitele nedostalo buď vůbec nebo jen nepatrnou částí majetku.⁴

Další reforma konkursního práva pak proběhla v souvislosti s císařským nařízením č. 337/1914 ř. z., které nabylo účinnosti 1. ledna 1915. Toto císařské nařízení přináší dokonalejší úpravu odpůřícího práva, vyrovnacího řádu a zároveň

⁴KOŠŤÁL, P.: Konkursní prvopočátky. [online elektronický časopis] *Konkursní noviny*, 2001, č. 4/2001 [cit. 18.7.2014] Dostupné z: <http://www.kn.cz/clanek/konkursni-prvopocatky>.

upravuje některá ustanovení trestního práva v souvislosti s konkursem. Samostatná Československá republika pak převzala úpravu platnou v Rakousku-Uhersku, takzvaným recepčním zákonem č. 11/1918 Sb. Tato právní úprava zůstala v platnosti až do roku 1931. V tomto roce byl po mnoha diskuzích a úpravách přijat nový zákon č. 64/1931 Sb. Tímto zákonem došlo k unifikaci konkursního práva na celém území republiky.

Absolutní změna ve vývoji konkursního práva nastala po roce 1948, kdy bylo zcela zlikvidováno soukromé vlastnictví výrobních prostředků a nastolena centrálně plánovaná ekonomika. Výhradním vlastníkem výrobních prostředků se stal stát, který předal majetek do správy jednotlivým hospodářským organizacím. V souvislosti s tímto vývojem došlo i ke změně právní úpravy konkursního práva, když právní úprava z první republiky přestala platit v roce 1950.

K opětovné úpravě konkursu a vyrovnání došlo v českých zemích až po více než čtyřiceti letech a to přijetím zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.⁵ Tento zákon trpěl velkým počtem nedostatků a byl od počátku velmi kritizován. Hlavními důvody kritiky byla nedostatečná ochrana věřitelů, příliš obecná ustanovení a v neposlední řadě i dlouhá doba trvání řízení. Zákon o konkursu a vyrovnání byl od svého vydání čtyřicetkrát novelizován. Avšak i řešení nedostatků pomocí novel se ukázalo jako nedostačující. Novelky se vesměs týkaly pouze dílčích otázek a neřešily tak potřebné změny zákona. Zákon se stával velmi nepřehledný a také se začaly objevovat diskuze nad zásadní změnou úpadkového práva. Výsledkem několikaleté práce a mnohých diskuzí je zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, tzv. insolvenční zákon a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích.

Na přípravě zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení se podíleli i ekonomičtí odborníci, kteří do zákona vnesli i ekonomii řízení. Tento zákon přinesl také změnu v institutu oddlužení, a to v povolení oddlužení fyzických osob, když do té doby bylo možno oddlužit jen právnické osoby. Podstata tohoto nového nástroje byla převzata z práva německého. Institut

⁵ SCHELLEOVÁ, I.: *Úvod do insolvenčního práva*. KEY Publishing s.r.o., 2007, s. 37. ISBN978-80-87071-54-0.

oddlužení a jeho ekonomické vazby se pokusím podrobněji popsat a vysvětlit v této práci.

2. Legislativní základna

2.1. Insolvenční zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení

Pokud jde o způsob řešení úpadku, insolvenční zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení umožňuje čtyři způsoby řešení úpadku. Jedním ze způsobů řešení úpadku je konkurs popř. nepatrný konkurs. Dále je to reorganizace. Reorganizaci lze chápat coby soubor sanačních opatření, jež mají vést k ozdravení dlužníkovy podniku. Pro řešení úpadku u finančních institucí, spořitelních a úvěrních družstev, pojišťoven apod. pak zákon upravuje i zvláštní způsoby řešení úpadku. V neposlední řadě je způsob řešení úpadku nazvaný oddlužení. Oddlužení je jedním z nových nástrojů úpadkového práva, jehož podstata byla v zásadě převzata z práva německého. Tento způsob řešení úpadku je určený pro nepodnikatelské subjekty nebo fyzické osoby, které jsou drobnými podnikateli. Typickým dlužníkem, pro kterého je institut oddlužení především určen, je fyzická osoba – spotřebitel. Oddlužení je způsobem řešení úpadku spotřebitele, jehož účelem je osvobodit dlužníka od placení zbytku dluhů. Při splnění podmínek dlužník hradí 30% svých dluhů. Tento institut preferuje sociální účel před ekonomickým a má umožnit dlužníku nový start a motivovat jej k aktivnímu zapojení se do splácení svých dluhů vůči věřitelům a tímto způsobem se znova aktivně zapojit do ekonomiky státu.

Vlastní oddlužení je podle zákona možné provést dvěma způsoby, a to zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře.

Při řešení úpadku zpeněžením majetkové podstaty se vychází z dlužníkovy majetku, který dlužník nabyt v minulosti až do soudního rozhodnutí o povolení oddlužení. Do majetkové podstaty tedy nenáleží majetek, který dlužník nabyt v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky rozhodnutí o schválení oddlužení.

Druhá varianta řešení způsobu oddlužení plněním splátkového kalendáře je určena dlužníkům, kteří doloží soudu svůj pravidelný měsíční příjem, z něhož mohou plnit splátky svých dluhů. Pohledávky zajištěných věřitelů se uspokojí

z výtěžku zpeněžení zajištění a současně dlužník plní po dobu pěti let pohledávky nezajištěných věřitelů. Pokud výše dlužníkovy příjmu nepostačuje k uhrazení alespoň 30% z celkové dlužné částky je možné uzavřít tzv. smlouvu o důchodu, kde se druhá strana zaváže k pravidelnému poskytování důchodu v době trvání insolvenčního řízení. Ohledně otázky uspokojení pohledávky na výživném při oddlužení prováděném formou splátkového kalendáře se soudní praxe kloní k názoru, že pohledávka na výživném se považuje za přednostní nárok, a proto je soudem stanovena povinnost plnit celé výživné z částky určené pro splátky nezajištěným věřitelům. Tím se samozřejmě snižuje míra uspokojení nezajištěných věřitelů, ale výživné jako pohledávka ze zákona, musí být placeno i v průběhu oddlužení. V případě, že naopak dlužník dostává od bývalého partnera výživné na dítě, jenž má dlužník v péči, pak s touto částkou nemůže být kalkulováno, při výpočtu výše splátek jako s příjmem dlužníka. Výživné na dítě není částka postižitelná, tzn. dlužník o ni v průběhu oddlužení nepřichází. Dlužník v režimu oddlužení musí dodržovat určitá pravidla a povinnosti, které stanoví zákon.

Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) č. 182/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů v ust. §412 stanoví povinnosti dlužníka po schválení oddlužení takto:

- 1) *Po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen*
 - a) *Vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost a v případě, že je nezaměstnaný, o získání příjmu usilovat; nesmí rovněž odmítnat splnitelnou možnost si příjem obstarat,*
 - b) *Hodnoty získané dědictvím a darem zpeněžit a jejich výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře,*
 - c) *Bez zbytečného odkladu oznámit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru každou změnu svého bydliště nebo sídla a zaměstnání,*
 - d) *Vždy k 15. lednu a k 15. červenci kalendářního roku předložit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru přehled svých příjmů za uplynulých 6 kalendářních měsíců,*

- e) *Nezatajovat žádný ze svých příjmů a na žádost insolvenčního soudu, insolvenčního správce nebo věřitelského výboru předložit k nahlédnutí svá daňová přiznání za období trvání plánu oddlužení,*
 - f) *Neposkytovat nikomu z věřitelů žádné zvláštní výhody,*
 - g) *Nepřijímat na sebe nové závazky, které by nemohl v době jejich splatnosti splnit.*
- 2) *Po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře vykonává insolvenční správce dohled nad činností dlužníka. O výsledcích své činnosti pravidelně informuje insolvenční soud a věřitelský výbor.*
- 3) *Právní úkon, kterým dlužník za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře odmítne přijetí daru nebo dědictví bez souhlasu insolvenčního správce, je neplatný. Totéž platí, jestliže dlužník uzavře bez souhlasu insolvenčního správce dohodu o vypořádání dědictví, podle které má z dědictví obdržet méně, než činí jeho dědický podíl.⁶*

Pokud by dlužník své povinnosti určené mu insolvenčním zákonem neplnil, insolvenční soud schválené oddlužení svým rozhodnutím zruší a současně rozhodne o prohlášení konkursu na majetek dlužníka. Proto je v zájmu samotného dlužníka, aby po dobu plnění splátkového kalendáře veškeré povinnosti plnil a splácel svým věřitelům ze svých příjmů určenou částku.⁷

O způsobu oddlužení rozhodují svým hlasováním nezajištění věřitelé. Je pro ně většinou výhodnější obdržet v kratším časovém horizontu alespoň část pohledávky, než dlouhodobě a často s většími náklady vymoci celou pohledávku. Pokud oddlužení neproběhne podle schváleného splátkového kalendáře, soud rozhodne o jeho přeměně na konkurs.⁸

⁶ MARŠÍKOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 677. ISBN 978-80-87212-75-2.

⁷ ZELENKA, J. a kol.: *Insolvenční zákon poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Linde Praha a.s., 2008, s. 629. ISBN 978-80-7201-707-2.

⁸ HÁLEK, V.: *Insolvence ABC*. Bratislava: DonauMedia., s.r.o., 2011, s. 120. ISBN 978-80-89364-20-6.

2.2. Daňový systém a daňová soustava v ČR

Daňový systém je tvořen především daňovou soustavou. Daňovou soustavou rozumíme souhrn všech daní, které se na daném státním území vybírají. Daňová soustava České republiky vznikla 1.1.1993. Daní se rozumí povinná, zákonem uložená platba, která plyne do veřejného rozpočtu. Daň je nenávratná, neekvivalentní a zpravidla neúčelová. Daň se vyznačuje ještě jednou vlastností, a to, že se vždy jedná o peněžité plnění. Nenávratnost daně odlišuje daň například od zápůjčky, kdy se majetek po určité době vrací zpět. Neekvivalentnost daně pak představuje vlastnost daně ohledně části, jakou se jedinec podílí na společných příjmech. Nemá pak žádný nebo skoro žádný vztah k tomu, v jaké výši se bude podílet na výdajích veřejných rozpočtů nebo spotřebovávat veřejně financované statky. Neúčelovost daně pak znamená, že nikdo, když daň platí, neví, co bude z těchto prostředků financováno. V některých případech, ale už tím, kam daň plyne, je předurčeno, která oblast veřejné potřeby z ní bude financována. Jedná se například o výnos z daně silniční, ze které se hradí výstavba a údržba dálnic.⁹

2.2.1. Daně tvořící daňovou soustavu České republiky

Z právního hlediska jsou jako daň označeny následující peněžité platby plynoucí do veřejných rozpočtů. V České republice se vybírá daň z příjmů fyzických a právnických osob (Z 586/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů), Daň z nemovitostí (Z338/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů) novelizována v roce 2014 - Zákonné opatření Senátu č. 344/2013 Sb., o změně daňových zákonů v souvislosti s rekonstrukcí soukromého práva o změně některých zákonů, část třetí., změna názvu na Daň z nemovitých věcí, Daň z nabytí nemovitých věcí (Zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb., ve znění pozdějších předpisů) nahradila Daň z převodu nemovitostí (Z 357/1992 Sb.). Daň dědická a darovací je od roku 2014 součástí Daně z příjmů (Z 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů), Daň silniční (Z 16/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů), Daň z přidané hodnoty, Daně spotřební (Z 353/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a Energetické daně (Z 61/2007 Sb. o stabilizaci veřejných rozpočtů ve znění

⁹ VANČUROVÁ, A.; LÁCHOVÁ, L.: *Daňový systém ČR 2014*, 12. aktualizované vydání. Praha: 1.VOX a.s., 2014, s. 11. ISBN 978-80-87480-23-6.

pozdějších předpisů). Do daňové soustavy patří i další příjmy, které stojí velmi blízko daním, je to clo, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění. Do daňové soustavy se zpravidla zařazují i správní, soudní a místní poplatky.¹⁰ Daňový systém by měl splňovat určitá kritéria jako např. daňová spravedlnost, daňová efektivnost, právní efektivnost a jednoduchost a srozumitelnost.

2.2.2. Daně přímé a nepřímé

Daně se třídí dle různých kritérií. Jedno z nejzákladnějších rozdělení, podle způsobu jejich odvádění, je na daně přímé a daně nepřímé. Daně přímé platí poplatník ze svého důchodu a nelze ji převést na jiný subjekt. Mezi daně přímé patří např. daň z příjmů fyzických a právnických osob, do níž je včleněna Daň dědická a Daň darovací, Daň z nemovitých věcí, Daň z nabytí nemovitých věcí a Daň silniční. Přímé daně jsou viditelnější, jsou tedy i poplatníky více pocíťovány a mohou lépe vyhovět daňové spravedlnosti právě pro svoji adresnost. Následující obrázek znázorňuje přímé daně, které se používají v rámci daňového systému ČR 2015.

¹⁰ JÁNOŠÍKOVÁ, P. a kol.: *Daňové právo de lege lata*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 17. ISBN 978-80-7380-503-6.

Obr. č. 1 Přímé daně v ČR

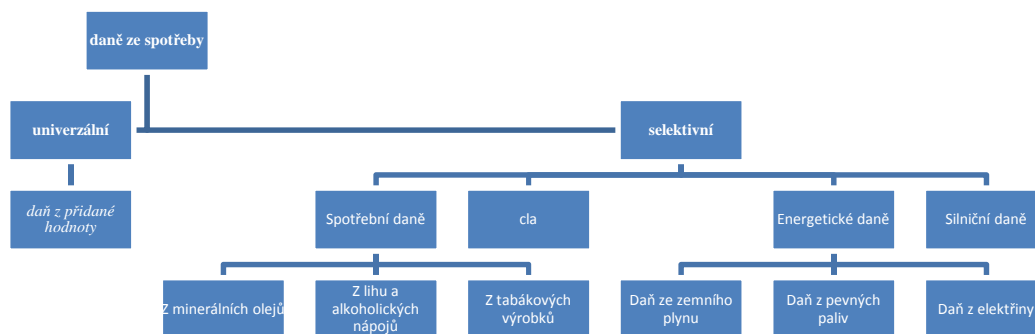
Zdroj: Vlastní tvorba dle Daňového systému ČR 2015

U daní nepřímých se předpokládá, že subjekt, který daň odvádí, ji neplatí ze svého důchodu, ale že je přenáší na jiný subjekt. Patří sem například Daň z přidané hodnoty.¹¹ Mezi nepřímé daně dále řadíme ještě Spotřební daně a Energetické daně. Další charakteristikou daňového systému je popis daňového mixu. Ten vypovídá o tom, jakému typu daní dává daný stát přednost a který potlačuje. Podíl přímých daní v daňových mixech vyspělých států v posledních desetiletích postupně klesá, a to na úkor zvyšování podílu daní nepřímých, které mají menší negativní účinky na ekonomickou aktivitu. Tento trend platí v posledních letech i pro Českou republiku. Příkladem je snížená sazba daně z přidané hodnoty, která se mezi lety 2007 a 2012 zvýšila z 5% na 14%. V letošním roce se u zdanitelného plnění nebo přijaté úplaty uplatňuje základní sazba daně ve výši 21% a na určité zboží pak dvě snížené sazby daně¹², které jsou ve výši 15% a 10%. Nepřímými daněmi jsou obecně nazývané daně, jejichž objektem je spotřeba. Na následujícím schématu jsou znázorněny všechny daně ze spotřeby, které se uplatňují v daňovém systému České republiky.

¹¹ JÁNOŠÍKOVÁ, P.; MRKÝVKA, P.; TOMAŽIČ, I. et al. *Finanční a daňové právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 292. ISBN 978-80-7380-155-7.

¹² MARKOVÁ, H. *Daňové zákony 2015, úplná znění platná k 1.1.2015*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2015, s. 132. ISBN 978-80-247-5507-6.

Obr. č. 2 Nepřímé daně v ČR

Zdroj: Vlastní tvorba dle Daňového systému ČR 2015

Mezi ostatní daňové příjmy patří ještě pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Pojistné na veřejné zdravotní pojištění má také charakter veřejného příjmu, i když plyne zdravotním pojišťovnám.

Vzhledem k zaměření bakalářské práce na daně související s insolvenčním řízením, resp. na daně související s institutem povolení oddlužení a to zpeněžením majetkové podstaty nebo schválením splátkového kalendáře, se budu dále v práci věnovat daním, se kterými se nejvíce setkáváme v rámci insolvenčního řízení. Jedná se o například o Daň z příjmů fyzických osob, Daň z nemovitých věcí, Daň z nabytí nemovitých věcí a dále o Daň z přidané hodnoty.

2.2.3. Daň z příjmů fyzických osob

V insolvenčním řízení, při způsobu řešení úpadku oddlužením se setkáváme, jak je již výše uvedeno, s Daní z příjmů fyzických osob. Právním předpisem, který upravuje problematiku daně z příjmů je zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Zákon o daních z příjmů se člení na šest částí. V první části je upraveno zdanění příjmů fyzických osob, ve druhé části pak zdanění příjmů právnických osob, ve třetí části jsou stanoveny podmínky pro fyzické i právnické osoby. Čtvrtá část nese název „Zvláštní ustanovení pro vybírání daně z příjmů“. V páté části je zmocnění pro Ministerstvo financí ČR a v části šesté jsou obsaženy přechodná a závěrečná ustanovení.¹³

Okruh poplatníků daně z příjmů vymezuje zákon o daních z příjmů fyzických osob. Poplatníci jsou všechny fyzické osoby pobírající v daném zdaňovacím období příjem, který je předmětem této daně. Zákon rovněž zmiňuje osobu plátce. Například u příjmů ze závislé činnosti je nutno rozlišovat osobu plátce od poplatníka. Za poplatníka příjmů ze závislé činnosti je považován zaměstnanec a za plátce příjmů zaměstnavatel. Zákon dále upravuje předmět daně, jímž jsou jednotlivé příjmy rozdělené dle zdrojů. Předmětem daně z příjmů fyzických osob jsou příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky dále příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti, příjmy z kapitálového majetku, příjmy z pronájmu a ostatní příjmy. Od roku 2014 v souvislosti se zrušením daně dědické a darovací, která byla zahrnuta do daně z příjmu, je předmětem daně příjem získaný darem či dědictvím. Správcem daně z příjmu fyzických osob je příslušný finanční úřad dle bydliště fyzické osoby v České republice. Nebo také finanční úřad v místě, kde se fyzická osoba převážně zdržuje. Poplatníky obvykle se zdržujícími na území České republiky jsou ti, kteří zde pobývají alespoň 183 dnů v příslušném kalendářním roce. Daňové přiznání podává poplatník nejpozději do 31. března roku následujícího po uplynutí ročního zdaňovacího období. V daňovém přiznání je poplatník povinen uvést veškeré příjmy, které jsou předmětem daně. V přiznání se neuvádí příjmy, které jsou od

¹³ JÁNOŠÍKOVÁ, P.; MRKÝVKA, P.; TOMAŽIČ, I. et. al. *Finanční a daňové právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 200, s. 307. ISBN 978-80-7380-155-7.

daně osvobozené. Daňové podání je povinen podat každý, jehož roční příjmy, které jsou předmětem daně příjmu fyzických osob, přesáhly 15.000 Kč.¹⁴ Daň je placena ve formě záloh a to dle výše příjmů pololetně, čtvrtletně nebo měsíčně. Po skončení zdaňovacího období dochází ke konečnému vyrovnání. Daň ze základu daně sníženého o nezdánitelnou část základu daně a o odčitatelné položky od základu daně činí 15%.

2.2.4. Daň z nemovitých věcí

Daň z nemovitých věcí je i nadále upravena zákonem č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon byl ovšem v souvislosti s novou soukromoprávní úpravou rozsáhle novelizován. Od roku 2014 se tento zákon nazývá Zákon o dani z nemovitých věcí.¹⁵

Význam daní z nemovitých věcí spočívá také v tom, že výnos z těchto daní plyne do rozpočtu municipalit. Na stejném principu jsou uplatňovány výnosy z těchto daní i ve všech státech Evropské unie. Tento způsob vyjadřuje uplatnění principu prospěchu, protože vlastník nemovité věci spotřebovává některé veřejné statky na místní úrovni, například provozování rozvodných sítí, veřejného osvětlení apod.

Daň z nemovitých věcí se člení na dvě poměrně samostatné části. Jedna část je daň z pozemků a druhá část je daň ze staveb a jednotek. Poplatníkem daně z pozemků i daně ze staveb a jednotek je většinou vlastník pozemku či stavby nebo jednotky. Může jím být fyzická nebo právnická osoba bez ohledu na jejich bydliště, či sídlo u právnické osoby. U pronajatého nebo propachtovaného pozemku je ve stanovených případech poplatníkem daně nájemce nebo pachtýř. V některých případech může být také poplatníkem daně z nemovitých věcí také právnická osoba, která má právo trvalého užívání nebo již se právo trvalého užívání změnilo na výpůjčku. V jednotlivých případech je poplatník daně organizační složka státu nebo státní organizace zřízená podle zvláštních předpisů.

¹⁴ JÁNOŠÍKOVÁ, P.; MRKÝVKA, P.; TOMAŽIČ, I. et. al. *Finanční a daňové právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 323. ISBN 978-80-7380-155-7.

¹⁵ JÁNOŠÍKOVÁ, P. a kol.: *Daňové právo de lege lata*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 122. ISBN 978-80-7380-503-6.

U nemovité věci v podobě práva stavby je poplatníkem tzv. stavebník, který má v katastru nemovitostí zapsáno právo stavby na cizím pozemku. U pozemků, jejichž vlastník není znám, může být poplatníkem daně uživatel.¹⁶

U pozemků se základ daně odvíjí od typu daného pozemku. Základními druhy pozemků jsou zemědělská půda, kam spadá orná půda, chmelnice, vinice, zahrada, ovocný sad a dále trvalé travní porosty, v tomto případě je základem daně cena půdy zjištěna násobením skutečné výměry pozemku v m² průměrnou cenou půdy stanovenou na 1m² dle příslušné vyhlášky Ministerstva zemědělství České republiky. U pozemků typu hospodářských lesů a rybníků s intenzivním a průmyslovým chovem ryb je cena pozemku zjištěna podle platných cenových předpisů k 1. lednu daného zdaňovacího období nebo součin skutečné výměry pozemku v m² a částky 3,80 Kč. U ostatních pozemků je základem daně skutečná výměra pozemku v m² zjištěná k 1. lednu daného zdaňovacího období. Základem daně ze staveb a jednotek u zdanitelné stavby je výměra zastavěné plochy v m² podle stavu k 1. lednu zdaňovacího období.¹⁷

Určení sazby daně se odvíjí od typu předmětu daně. Je nastavena jako pevná sazba daně nebo jako lineární. U orné půdy, vinic, chmelnic je sazba daně 0,75% a u stavebních pozemků za každý 1m² - 2,00 Kč. U stavebních pozemků se základní sazba ještě násobí příslušným koeficientem podle počtu obyvatel obce podle posledního sčítání lidu. U pozemků sloužících pro zemědělskou prvovýrobu, lesní a vodní hospodářství je sazba daně 1,00 Kč. Sazba daně ze staveb a jednotek je rozdílná dle typu stavby a nastavená jako pevná. Základní sazba daně ze staveb a jednotek činí u budovy obytného domu 2 Kč za 1m² zastavěné plochy. Pro úpravu sazby daně se i zde použije koeficient přiřazený k jednotlivým obcím podle počtu obyvatel z posledního sčítání lidu. Obec může pro jednotlivé části obce obecně závaznou vyhláškou koeficient, který je pro ni stanoven, zvýšit o jednu kategorii nebo snížit o jednu až tři kategorie.¹⁸

¹⁶ VANČUROVÁ, A.; LÁCHOVÁ, L.: *Daňový systém ČR 2014*, 12. aktualizované vydání. Praha: 1.VOX a.s., 2014, s. 351. ISBN 978-80-87480-23-6.

¹⁷ JÁNOŠÍKOVÁ, P. a kol.: *Daňové právo de lege lata*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 125. ISBN 978-80-7380-503-6.

¹⁸ MARKOVÁ, H. *Daňové zákony 2015, úplná znění platná k 1.1.2015*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2015, s. 99. ISBN 978-80-247-5507-6.

Zdaňovacím obdobím daně z pozemků a daně ze staveb a jednotek je kalendářní rok. Rozhodný je stav vždy k 1. lednu příslušného zdaňovacího období a ke změnám během něj se nepřihlíží. Daňové přiznání je povinen poplatník podat příslušnému správci daně do 31. ledna zdaňovacího období. Příslušný správce daně je finanční úřad, v jehož obvodu územní působnosti se nemovitá věc nachází. Pokud daň nepřesáhne částku 5000 Kč, je splatná najednou do 31. května běžného zdaňovacího období. V ostatních případech se daň platí ve dvou stejných splátkách a to do 31. května a do 30. listopadu během zdaňovacího období. Výjimka je pak udělena poplatníkům, kteří provozují zemědělskou výrobu, ti mají určený termín splatnosti do 31. srpna a do 30. listopadu.¹⁹

2.2.5. Daň z nabytí nemovitých věcí

Zákonným opatřením Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí věcí nemovitých, byla nahrazena Daň z převodu nemovitostí Daní z nabytí nemovitých věcí. Daň z nabytí nemovitých věcí je účinná od 1.1.2014, tzn. pokud byl například podán návrh na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí do 31.12. 2013 podléhá převod předchozí právní úpravě daně z převodu nemovitostí, a to i v případě, kdy příslušný katastr nemovitostí rozhodl o povolení vkladu až v roce 2014.²⁰

Daň z nabytí nemovitých věcí je jednorázová majetková daň, která je spojena s úplatným nabytím nemovitých věcí na území České republiky. Výnos z daně plyne do státního rozpočtu. Předmětem daně je zejména úplatné nabytí vlastnického nebo spoluvlastnického práva k nemovité věci v podobě pozemku, stavby, části inženýrské sítě nebo jednotkou a také práva stavby na pozemku nacházející se na území České republiky.

Při úplatném nabytí vlastnického práva koupí nebo směnou je poplatníkem daně z nabytí nemovitosti převodce. V tomto případě se nabyvatel stává ručitelem. Převodce a nabyvatel však mají možnost se v kupní či směnné smlouvě

¹⁹VANČUROVÁ, A.; LÁCHOVÁ, L.: *Daňový systém ČR 2014*, 12. aktualizované vydání. Praha: 1.VOX a.s., 2014, s. 373. ISBN 978-80-87480-23-6.

²⁰JÁNOŠÍKOVÁ, P. a kol.: *Daňové právo de lege lata*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 128. ISBN 978-80-7380-503-6.

dohodnout, že poplatníkem daně bude kupující tedy nabyvatel nemovité věci. Ve smlouvě však musí být doslovně uvedeno, že nabyvatel je poplatníkem daně. V ostatních případech je poplatníkem daně nabyvatel nemovité věci.

Základem daně z nabytí nemovitých věcí je nabývací hodnota snížená o uznatelný údaj. Nabývací hodnotou je pak sjednaná cena, srovnávací daňová hodnota, zjištěná cena nebo zvláštní cena. Uznatelným výdajem je pak odměna a náklady prokazatelně zaplacené poplatníkem znalci za vyhotovení znaleckého posudku určující zjištěnou cenu.

Sazba daně z nabytí nemovitých věcí je lineární a jednotná a činí 4% ze základu daně.²¹

Poplatník daně z nabytí nemovitých věcí evidovaných v katastru nemovitostí je povinen podat daňové přiznání do konce třetího kalendářního měsíce po měsíci, v němž byl proveden vklad vlastnického práva k nemovité věci, práva stavby a další. Pokud se bude jednat o nemovité věci neevidované v katastru nemovitostí je nutno podat daňové přiznání k dani do konce třetího kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém došlo k nabytí nemovité věci, popřípadě byly splněny podmínky pro nabytí.

Placení daně je závislé na určení nabývací hodnoty. Pokud si poplatník zvolí k určení nabývací hodnoty směrnou hodnotu, je povinen v daňovém přiznání vyčíslit zálohu daně ve výši 4% z ceny sjednané. Samotnou daň pak vyčíslí příslušný správce daně. Pokud je vypočtená daň nižší než 200 Kč, daň se nestanoví a neplatí. Poplatník pouze podá daňové přiznání.

Zvolí-li si poplatník zjištěnou cenu, je povinen doložit cenu stanovenou posudkem znalce. V daňovém přiznání je povinen vyčíslit daň.

Znalecký posudek je poplatník povinen doložit také v případech nabytí vlastnického práva k nemovitosti, u nichž se pro stanovení základu daně neporovnává sjednaná cena se srovnávací daňovou hodnotou. Jedná se o ceny

²¹MARKOVÁ, H.: *Daňové zákony 2015, úplná znění platná k 1.1.2015*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2015, s. 105. ISBN 978-80-247-5507-6.

zvláštní. V souvislosti s insolvenčním řízením je zvláštní cena upravena v ustanovení § 19 Zákonného opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí. Za zvláštní cenu je považována cena dosažená prodejem nemovité věci mimo dražbu v rámci insolvenčního řízení a dále cena nemovité věci určená znaleckým posudkem pro účely ocenění majetkové podstaty a schváleným schůzí věřitelů při provádění reorganizace v rámci insolvenčního řízení.²²

Správcem daně z nabytí nemovitých věcí je příslušný finanční úřad, v jehož obvodu územní působnosti se nemovitá věc, u níž dochází k nabytí vlastnického práva, nebo pozemek zatížený právem stavby, nachází. Povinnými přílohami k daňovému přiznání jsou písemnosti dokládající nabytí vlastnického práva k nemovité věci.

²² MARKOVÁ, H.: *Daňové zákony 2015, úplná znění platná k 1.1.2015*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2015, s. 106. ISBN 978-80-247-5507-6.

3. Daňové povinnosti v insolvenčním řízení se zaměřením na oddlužení

Zahájením insolvenčního řízení se daňové řízení nepřerušuje, avšak v určitých situacích může dojít ke změně osoby odpovědné podat daňové přiznání. V jednotlivých fázích insolvenčního řízení se promítají určitým způsobem veškeré daně. V oblasti oddlužení je to pak nejvíce Daň z příjmu fyzických osob a dále Daň z nabytí nemovitosti. V závislosti na dispozičním oprávnění osob nakládat s majetkem v insolvenčním řízení je pak určena osoba plátce.

3.1. Daňové povinnosti z pohledu dlužníka

Jak již bylo řečeno v jednotlivých fázích insolvenčního řízení může dojít ke změně v osobě s dispozičním oprávněním ve vztahu k majetkové podstatě. Insolvenční zákon rozděluje osoby, kterým přiznává dispoziční právo k majetku v majetkové podstatě nebo kterým náleží právo nakládat s majetkovou podstatou podle jednotlivých fází samotného insolvenčního řízení nebo dle způsobu řešení úpadku dlužníka, popřípadě dle vlastnictví majetku v majetkové podstatě. Okamžikem, kdy dojde k zapsání majetku do soupisu majetkové podstaty, může s tímto majetkem nakládat pouze osoba s dispozičním oprávněním. Insolvenční zákon v ustanovení § 229 odst. 3 přiznává dispoziční oprávnění ve vztahu k majetkové podstatě dlužníku v době do rozhodnutí o úpadku, v době od povolení reorganizace a v době od povolení oddlužení. V této době je tedy dlužník povinen plnit daňové povinnosti.²³

Od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, je dlužník omezen v nakládání s majetkovou podstatou a zároveň i s majetkem, který do majetkové podstaty může náležet, v případě, že by se jednalo o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku nebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Peněžité závazky, které vznikly před zahájením insolvenčního řízení je dlužník oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených insolvenčním zákonem.²⁴ Insolvenční řízení se zahajuje dnem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému krajskému soudu. Soud je povinen oznámit zahájení insolvenčního řízení vyhláškou a účinky zahájení

²³ MARŠÍKOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha:Leges, 2011, s. 355. ISBN 978-80-87212-75-2.

²⁴ MARŠÍKOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha:Leges, 2011, s. 182. ISBN 978-80-87212-75-2.

insolvenčního řízení pak nastávají právě okamžikem zveřejnění vyhlášky v insolvenčním rejstříku.

Jestliže dojde ke schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je dispoziční oprávnění k dlužníkovu majetku rozdělena mezi dva subjekty, a to mezi insolvenčního správce, pokud jde o majetek náležející do majetkové podstaty sloužící k zajištění, a dlužníka, jde-li o majetek získaný dlužníkem po schválení oddlužení. Tím vzniká dlužníku povinnost plnit daňové předpisy ohledně majetku, který nenáleží do majetkové podstaty.

Při oddlužení plněním splátkového kalendáře má dlužník od jeho schválení dispoziční oprávnění k příjmům, které získá od schválení oddlužení. S těmito příjmy je dlužník povinen naložit způsobem, který je uveden v rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Týká se to například odvedených srážek ze mzdy, které plátce mzdy dlužníka odvede k rukám insolvenčního správce, který je dále přerozdělí mezi nezajištěné věřitele podle schváleného splátkového kalendáře.²⁵

V případě, že vznikl dlužníku u správce daně vratitelný přeplatek, dlužník požádá o jeho vrácení a následně je povinen tento přeplatek použít k uspokojení pohledávek věřitelů jako mimořádnou splátku nad rámec splátkového kalendáře. Ostatně daňový řád v ust. § 242 odst. 2 uvádí, že: „ *Pro potřeby insolvenčního řízení je za majetek daňového subjektu považován vratitelný přeplatek s tím, že přeplatek vzniklý na základě daňových povinností, které vznikly nejpozději dnem předcházejícím dni účinnosti rozhodnutí o úpadku, se použije na úhradu splatných daňových pohledávek, které nejsou pohledávkami za majetkovou podstatou, nejpozději do jejich přezkoumání při přezkumném jednání.*“²⁶ Přeplatek, který vznikl v době ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku, se pak použije na úhradu splatných pohledávek za majetkovou podstatou.

Daňový subjekt je povinen při insolvenčním řízení podat řádné daňové tvrzení nejpozději do 30 dnů ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku. A to za část zdaňovacího období, která uplynula do dne předcházejícího účinnosti tohoto rozhodnutí a za kterou dosud nebylo podáno.²⁷

²⁵ MARŠÍKOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha:Leges, 2011, s. 674. ISBN 978-80-87212-75-2.

²⁶ MARKOVÁ, H.: *Daňové zákony 2015, úplná znění platná k 1.1.2015*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2015, s. 267. ISBN 978-80-247-5507-6.

²⁷ MARKOVÁ, H.: *Daňové zákony 2015, úplná znění platná k 1.1.2015*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2015, s. 267. ISBN 978-80-247-5507-6.

3.1.1. Daňové povinnosti dlužníka – fyzické osoby

3.1.1.1. Příjmy ze závislé činnosti

Mezi povinnosti dlužníka v insolvenčním řízení patří podání přiznání k dani z příjmů. Pokud je dlužník fyzická osoba má povinnost podat daňové přiznání nejpozději do 30 dnů ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku. V daňovém přiznání však neuplatňuje nezdánitelné části základu daně, položky odčitatelné od základu daně, dále s určitou výjimkou nelze uplatňovat slevy na dani a daňové zvýhodnění za vyživované dítě.²⁸

Při vyplňování daňového přiznání je třeba alespoň částečně se orientovat v mzdových výpočtech. Pro výpočet čisté mzdy je potřeba znát výši hrubé mzdy, výši slev na dani, odpočty daní a další finanční úlevy a daňové zvýhodnění, které jsou pro výpočet nezbytně nutné.

Obr. č. 3. Výpočet čisté mzdy

Hrubá mzda	Součet všech položek, které připadají zaměstnanci za práci odvedenou v příslušném kalendářním měsíci. Skládá se ze základní mzdy, příplatků, odměn, náhrad mzdy (dovolená, svátky) a další plnění.
- Záloha na daň z příjmů	
+ Slevy na dani	Jedna dvanáctina ročních slev na dani, které lze uplatňovat měsíčně.
+ Daňové zvýhodnění	Jedna dvanáctina ročních hodnot
- Sociální pojištění	Sociální pojištění, které platí zaměstnanec ze své mzdy. Ve výši 6,5 % z hrubé mzdy. Pojistné se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru.
- Zdravotní pojištění	Zdravotní pojištění, které platí zaměstnanec ze své mzdy. Ve výši 4,5% z hrubé mzdy. Pojistné se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru.
= Čistá mzda	Hrubá mzda – záloha na daň+ slevy na dani+ daňová zvýhodnění - Zdravotní pojištění - Sociální pojištění
- Srážky ze mzdy	Jen ve výjimečných případech

Zdroj: Vlastní tvorba dle <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/mzda/vypocet-mzdy-a-zalohy-na-dan/zamestnanec-vypocet-mzdy/>

²⁸ ORLOVÁ, P.: *Účetnictví v praxi*. Wolters Kluwer, 20.2. 2013, článek, číslo 3, str. 31.

Podání daňového tvrzení při insolvenčním řízení upravuje zákon č. 280/2009 Sb., Daňový řád v ust. § 244 odst. 1) „ *Při insolvenčním řízení je daňový subjekt povinen podat nejpozději do 30 dnů ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku řádné daňové tvrzení za část zdaňovacího období, která uplynula do dne předcházejícího účinnosti tohoto rozhodnutí a za kterou dosud nebylo podáno; tuto lhůtu nelze prodloužit.*“²⁹

V insolvenčním řízení je zaměstnavatel povinen v průběhu zdaňovacího období srážet zaměstnanci zálohy na daň z příjmů fyzických osob. Na konci zdaňovacího období musí být tyto zálohy zúčtované, přičemž je buď zjištěn nedoplatek nebo přeplatek na dani. V případě přeplatku na dani je dlužník povinen tento příjem použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře. Tuto povinnost ukládá zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon) v ust. § 412 odst. 1 písm. b) a e).

3.1.1.2. Daňový bonus

Podle § 35c odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, má poplatník uvedený v § 2 nárok na daňové zvýhodnění na vyživované dítě žijících s ním ve společné domácnosti na území členského státu Evropské unie nebo státu tvořícího Evropský hospodářský prostor ve výši 13.404 Kč ročně na jedno dítě, 15 804 Kč ročně na druhé dítě a 17. 004 Kč na třetí a každé další dítě, pokud neuplatňuje slevu na dani podle § 35a nebo 35b. Daňové zvýhodnění může poplatník uplatnit formou slevy na dani, daňového bonusu nebo kombinací slevy na dani a daňového bonusu. Daňový bonus je rozdíl, vzniklý za situace, kdy je vypočtená daňová povinnost poplatníka menší, než nárok poplatníka na daňové zvýhodnění. Daňový bonus se může uplatnit, pokud jeho výše činí alespoň 100 Kč, maximálně však do výše 60.300 Kč ročně. Pro účely daňového zvýhodnění zákon za vyživovanou osobu považuje dítě vlastní, osvojenec, dítě v péči, která nahrazuje péči rodičů, dítě, které přestalo být u poplatníka z důvodu nabytí plné

²⁹ MARKOVÁ, H. *Daňové zákony 2015, úplná znění platná k 1.1.2015*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2015, s. 267. ISBN 978-80-247-5507-6.

svéprávnosti nebo zletilosti v pěstounské péči, dítě druhého z manželů, vlastního vnuka nebo vnuka druhého z manželů, pokud jeho rodiče nemají dostatečné příjmy, z nichž by mohli daňové zvýhodnění uplatnit, pokud je nezletilým dítětem nebo zletilým dítětem až do dovršení věku 26 let, jestliže nepobírá invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně a soustavně se připravuje na budoucí povolání, nemůže se soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz. Není schopno z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu vykonávat výdělečnou činnost. Toto daňové zvýhodnění se poskytuje i poplatníkovi, který vyživuje dítě jen jeden kalendářní měsíc nebo jen několik kalendářních měsíců ve zdaňovacím období. Daňové zvýhodnění se pak uplatňuje ve výši 1/12 za každý kalendářní měsíc. Daňové zvýhodnění lze uplatnit již v měsíci, ve kterém se dítě narodilo. Daňové zvýhodnění může uplatnit vždy jen jeden poplatník. Daňový bonus lze vyplácet i měsíčně, pokud jeho výše činí alespoň 50 Kč, maximálně však do výše 5.025 Kč měsíčně. Měsíčně poplatník daně daňový bonus vyplatí, pokud úhrn příjmů za příslušný kalendářní měsíc dosahuje u poplatníka alespoň výše poloviny minimální mzdy, tj. 4.250 Kč za rok 2014 a 4.600 Kč za rok 2015.³⁰ Dlužníci jsou povinni použít na úhradu závazků i částky získané daňovým zvýhodněním včetně daňového zvýhodnění na dítě takzvaného daňového bonusu.

3.1.1.3. Daň z nemovitých věcí

Pokud dlužník vlastní nezajištěnou nemovitost a je schopen splatit svůj dluh, aniž by muselo dojít k prodeji této nemovitosti, zůstávají veškerá oprávnění na dlužníku a i plátce daně z nemovitých věcí je tedy dlužník. Daňové přiznání je poplatník povinen podat příslušnému správci daně do 31. ledna zdaňovacího období. V případě, že daňové přiznání poplatník již podal na některé z předchozích zdaňovacích období a ve srovnání s tímto předchozím zdaňovacím obdobím nedošlo ke změně, se daňové přiznání nepodává. Daň je splatná ve dvou stejných splátkách, a to nejpozději do 31. května a do 30. listopadu běžného zdaňovacího období. Nepřesáhne-li roční daň z nemovitých věcí částku 5.000 Kč, je splatná najednou, a to nejpozději do 31. května běžného zdaňovacího období.³¹

³⁰MARKOVÁ, H. *Daňové zákony 2015, úplná znění platná k 1.1.2015*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2015, s. 48. ISBN 978-80-247-5507-6.

³¹MARKOVÁ, H. *Daňové zákony 2015, úplná znění platná k 1.1.2015*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2015, s. 100. ISBN 978-80-247-5507-6.

3.1.2.4. Daň z nabytí nemovitých věcí

Tento právní předpis nahrazuje od minulého roku dosavadní úpravu daně z převodu nemovitostí.

Daň z nabytí nemovitých věcí se vztahuje na dlužníka v případě prodeje nezajištěné nemovitosti za účelem uspokojení věřitelů z výtěžku prodeje nemovitosti. Poplatník daně, jde-li o nabytí vlastnického práva koupí nebo směnnou, je převodce vlastnického práva k nemovité věci. Převodce a nabyvatel však mají možnost se v kupní či směnné smlouvě dohodnout, že poplatníkem bude nabyvatel. V ostatních případech nabytí nemovitých věcí je poplatníkem vždy jen nabyvatel. Základem daně je takzvaná nabývací hodnota snížená o uznatelný výdaj. Tímto uznatelným výdajem je odměna za znalecký posudek, v případech, kdy je znalecký posudek požadován jako příloha k daňovému přiznání. Daňové přiznání k dani z nabytí nemovitých věcí je poplatník povinen podat nejpozději do konce třetího kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, v němž byl v katastru nemovitostí proveden vklad vlastnického práva k nemovité věci.³²

3.2. Daňové povinnosti v insolvenčním řízení z pohledu insolvenčního správce

Při schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty přechází dispoziční oprávnění nakládat s majetkem, který náleží do majetkové podstaty na insolvenčního správce. Ten pak zajišťuje plnění povinností uloženými daňovými předpisy a to ohledně majetku, který náleží do majetkové podstaty. V rámci probíhajícího daňového řízení má pak insolvenční správce obdobné postavení jako daňový subjekt dle ust. § 20 odst. 3 Daňového řádu: „ *Osoby ustanovené podle zákona, které plní povinnosti stanovené daňovým subjektům, zejména osoba spravující pozůstalost, svěřenecký správce a insolvenční správce, mají stejná práva a povinnosti jako daňový subjekt.* “³³

³²MARKOVÁ, H. *Daňové zákony 2015, úplná znění platná k 1.1.2015*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2015. 106, s. 107. ISBN 978-80-247-5507-6.

³³MARKOVÁ, H. *Daňové zákony 2015, úplná znění platná k 1.1.2015*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2015, s. 237. ISBN 978-80-247-5507-6.

V případě, že je úpadek řešen oddlužením zpeněžením majetkové podstaty, tak podle ust. § 408 odst. 1 Insolvenčního zákona platí, že dispoziční oprávnění k majetkové podstatě, jež je tvořena majetkem, který dlužník získal do schválení oddlužení, vykonává insolvenční správce, zatímco dispoziční oprávnění k majetku, který dlužník získal až po schválení oddlužení má od právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dlužník. Majetek, který dlužník nabyt až po schválení oddlužení, do majetkové podstaty nespadá a dlužník s ním může naložit dle svého uvážení. Jedná se například o dlužníkovu mzdu nebo jiný pravidelný příjem. Zde tedy dochází k situaci, kdy správce daně bude ve snaze provést řádné daňové řízení u daňového subjektu v úpadku, jež je řešen oddlužením zpeněžením majetkové podstaty, jednat jak s dlužníkem do schválení oddlužení, tak i s dlužníkem (osobou zúčastněnou na řízení), je-li dlužník například vlastníkem nemovitosti, která podléhá dani z nemovitosti a zároveň není součástí navrženého oddlužení.³⁴

V průběhu insolvenčního řízení také může nastat situace, kdy již schválené oddlužení, pokud nejsou plněny podmínky schváleného oddlužení, může soud zrušit a nařídit konkurs. V případě konkursu přechází dispoziční oprávnění nakládat s veškerým majetkem úpadce na insolvenčního správce a tím i povinnost plnit veškeré související daňové povinnosti.

Insolvenční správce je tedy při výkonu své funkce mimo jiné povinen dodržovat daňové předpisy, zejména zákon č. 280/2009 Sb. Daňový řád. Tento zákon v § 242 až § 244 definuje vztah daňového řízení k insolvenčnímu řízení. Daňové řízení, které bylo zahájeno před zahájením insolvenčního řízení se nepřerušuje. Insolvenční správce musí postupovat v souladu s daňovým řádem. Podle formy úpadku – oddlužení, konkurs, reorganizace musí insolvenční správce vyhodnotit další postup. Zde musí docházet k úzké spolupráci a součinnosti poskytnuté dlužníkem. Dlužník je povinen poskytnout veškeré informace a doklady insolvenčnímu správci.

V insolvenčním řízení se sestavují všechny tři základní druhy účetních závěrek. Jedná se tedy o řádnou, mimořádnou a mezitímní závěrku. Okamžik, ke kterému účetní jednotky v insolvenčním řízení sestavují účetní závěrku, stanoví

³⁴ TARANDA, P.: *Daně a právo v praxi*. Wolters Kluwer, článek 23.8.2012, číslo 9. str. 29

Zákon o účetnictví a dále zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů. Řádná účetní závěrka se sestavuje k poslednímu dni účetního období. Mimořádná účetní závěrka se sestavuje k jinému rozvahovému dni, než je konec účetního období. Mimořádná účetní závěrka se sestavuje v závislosti na rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, tj. ke dni, předcházejícímu dni, kterým nastanou účinky rozhodnutí o úpadku nebo ke kterému nastanou účinky rozhodnutí soudu o přeměně reorganizace na konkurz. Ke dni, kterým nastanou účinky zrušení konkurzu, ke dni předcházejícímu dni, kterým nastanou účinky schválení reorganizačního plánu a ke dni, kterým nastanou účinky splnění plánu oddlužení, dále ke dni, ke kterému stanoví zvláštní předpis povinnost uzavřít účetní knihy nebo sestavit účetní závěrku. Při mezitímní účetní závěrce se neuzavírají účetní knihy, inventarizace se provádí jen pro účely ocenění dle § 25 odst. 2 z. č. 563/1991- Zákona o účetnictví.³⁵

3.2.1. Inventarizace

Pro zjištění úpadku má velký význam inventarizace, která zachycuje skutečný stav majetku a závazků dlužníka. Z údajů zjištěných v rámci inventarizace lze vycházet při zpracování seznamu majetku a závazků dlužníka při sestavování soupisu majetkové podstaty a při přezkoumání přihlášených pohledávek. Inventarizace se skládá jednak z fyzické inventury majetku, u kterého lze vizuálně zjistit jeho existenci a jednak z dokladové inventury závazků a majetku, u kterého nelze vizuálně zjistit jeho existenci. Inventurní soupisy jsou průkazné účetní záznamy, které musí obsahovat určité náležitosti. Tyto povinné náležitosti definuje zákon o účetnictví. Jedná se o skutečný stav majetku a závazků, které zachycují tak, aby bylo možno zjištěný majetek a závazky jednoznačně určit, dále musí obsahovat podpis osoby odpovědné za zjištění skutečného stavu majetku a závazků a podpis osoby, která zodpovídá za provedení inventury. Mezi povinné údaje také patří popis zjišťování skutečných stavů, ocenění majetku a závazků k rozhodnému dni, dále okamžik, ke kterému se sestavuje účetní závěrka a okamžik zahájení a ukončení inventury.

³⁵ HOROVÁ, H.:*Insolvenční poradna*. [online elektronický časopis] Konkursní noviny, 2012, č. 24/2012. [cit. 18.7.2014] Dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/ctenari-se-ptaji-my-odpovidame-ctenari-se-ptaji-my-odpovidame-1>.

V důsledku daňových povinností, které vznikly v době ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku po skončení insolvenčního řízení, vzniká daňová pohledávka. Tato pohledávka je přihlášena do insolvenčního řízení jako pohledávka za majetkovou podstatou dle § 168 odst. 2 písmeno e) zákona č. 182/2006, Insolvenční zákon. Dle ustanovení § 3 zákona č. 280/2009 Sb. daňový řád je rozhodným pro vznik daňové pohledávky okamžik jejího vzniku. Dalším důležitým pojmem je vratitelný přeplatek, který je definován v § 242 odst. 2 z. č. 280/2009 Sb. Daňový řád. Je zde uveden jako majetek daňového subjektu, avšak je zde dána možnost správci daně, aby přeplatek vzniklý na základě daňových povinností, které vznikly nejpozději dnem předcházejícím dni účinnosti rozhodnutí o úpadku, použil na úhradu splatných daňových pohledávek, které nejsou pohledávkami za majetkovou podstatou. Je zde uvedena i lhůta pro použití vratitelného přeplatku, a to nejpozději do přezkoumání pohledávek při přezkumném jednání. Pokud vznikne přeplatek na základě daňových povinností, které vznikly v době ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku, tak ten je dle ust. § 242 odst. 3 z. č. 280/2009 Sb., Daňový řád možno použít pouze na úhradu splatných pohledávek za majetkovou podstatou.³⁶

3.2.2. Podávání daňových tvrzení

Další ze základních povinností insolvenčního správce ke správci daně je podávání daňových tvrzení a hlášení. Insolvenční správce si musí zjistit k jakým daním je dlužník přihlášen. Daňový řád předpokládá plnění všech povinností dlužníka jako kteréhokoliv jiného daňového subjektu ve lhůtách určených § 244 daňového řádu: „ *Ke dni předložení konečné zprávy je daňový subjekt povinen zpracovat řádné daňové tvrzení za uplynulou část zdaňovacího období, za kterou nebylo dosud podáno, a tvrzenou daň zahrnout do příslušného dokumentu.* “³⁷ Je však nutné rozlišit, kdy je povinou osobou, ke splnění této povinnosti, správce a v jakém případě dlužník. Často je sporné podávání řádného daňového tvrzení, které je daňový subjekt povinen podat nejpozději do 30 dnů ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku za část zdaňovacího období, která uplynula do dne předcházejícího účinnosti tohoto rozhodnutí a za kterou dosud nebylo daňové

³⁶ Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, § 242, odst. 2.

³⁷ MARKOVÁ, H. *Daňové zákony 2015, úplná znění platná k 1.1.2015*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2015, s. 267. ISBN 978-80-247-5507-6.

tvrzení podáno. Podle § 244 odst. 1) daňového řádu tuto lhůtu nelze prodloužit. V této lhůtě však musí také správce daně přihlásit svoje pohledávky do insolvenčního řízení.³⁸

Pro insolvenčního správce je podstatné, že v případě, kdy je dlužník pouze v úpadku a není rozhodnuto o způsobu jeho řešení, tak toto daňové tvrzení podává dlužník. V případech, kdy dojde po účinnosti rozhodnutí o úpadku k přechodu oprávnění nakládat s majetkovou podstatou z insolvenčního správce na daňový subjekt, nebo opačně platí, že je ten, kdo dosud byl oprávněn nakládat s majetkovou podstatou, povinen ke dni přechodu tohoto oprávnění zpracovat řádné daňové tvrzení za uplynulou část zdaňovacího období, za kterou nebylo dosud podáno. Tato povinnost platí i při změně osoby insolvenčního správce, například když byl původní správce z nějakého důvodu odvolán a ustanoven jiný. Je to z důvodu potřeby určení konkrétního subjektu, který nese odpovědnost za případné porušení daňových povinností a s tím i spojených sankcí. Daňový řád dále vymezuje další okamžiky, ke kterým je nutné podat daňová tvrzení. V rámci způsobu řešení úpadku oddlužením je daňové tvrzení třeba podat ke dni splnění oddlužení. Zde je daňový subjekt povinen zpracovat řádné daňové tvrzení za uplynulou část zdaňovacího období, za kterou nebylo dosud podáno, a tvrzenou daň, kterou vypočte, tak zahrnout do příslušného dokumentu. Daňové tvrzení je daňový subjekt povinen podat do 15 dnů ode dne, ke kterému mělo dojít k jeho zpracování. V případě, kdy je povinným subjektem podat daňové tvrzení insolvenční správce a dlužník neposkytuje insolvenčnímu správci potřebnou součinnost k vyhotovení řádného daňového tvrzení, má insolvenční správce možnost ve lhůtě do 30 dnů ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku informovat příslušného správce daně o tom, že nemá k dispozici podklady, ze kterých by bylo možné daňové tvrzení sestavit a podat. Správce daně pak stanoví daň podle pomůcek, aniž by byl nucen vydávat výzvu podle ust. § 145 odst. 1 daňového řádu.³⁹

Mezi další významné povinnosti insolvenčního správce patří i zpeněžení zajištěné nemovitosti v insolvenčním řízení. Majetek podstaty lze zpeněžit

³⁸ Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, § 244, odst. 1.

³⁹ HOROVÁ, H.: *Insolvenční poradna*. [online elektronický časopis] Konkursní noviny, 2012, č. 24/2012. [cit. 18.7.2014] Dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/ctenari-se-ptaji-my-odpovidame-ctenari-se-ptaji-my-odpovidame-1>.

několika způsoby. Způsoby zpeněžení definuje z. č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení v ust. §286. Jedná se o zpeněžení veřejnou dražbou, dalším ze způsobů je prodejem movitých věcí a nemovitostí podle ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí, popřípadě prodejem majetku mimo dražbu.⁴⁰ Při zpeněžení majetkové podstaty veřejnou dražbou, se tento prodej řídí zákonem č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů. Tento typ prodeje patří z pohledu insolvenčního správce mezi nejbezpečnější způsoby. Při tomto druhu zpeněžení insolvenční správce uzavírá s dražebníkem smlouvu o provedení dražby. Při zpeněžení majetkové hodnoty, která slouží k zajištění pohledávky, je insolvenční správce vázán pokyny zajištěného věřitele. Při zpeněžení majetkové podstaty veřejnou dražbou insolvenční správce nezatěžuje majetkovou podstatu daní z nabytí nemovitosti, neboť tuto daň hradí nabyvatel. Druhým způsobem je prodej soudní, tento způsob není insolvenčními správci příliš využíván pro svoji zdoluhavost. Naopak prodej mimo dražbu je vhodným postupem tam, kde se veřejná dražba jeví jako neekonomická nebo nelze pro skladbu majetku provést. Tento prodej uskutečňuje insolvenční správce a je podmíněn souhlasem insolvenčního soudu, věřitelského orgánu a v případě zajištěné nemovitosti pak souhlasem zajištěného věřitele. V souvislosti s přímým prodejem vzniká insolvenčnímu správci povinnost hradit Daň z nabytí nemovitosti. Úhrada daně z nabytí nemovitosti může za určitých podmínek přejít i na nabyvatele nemovitosti. A to pokud se převodce a nabyvatel v kupní smlouvě výslovně dohodnou, že poplatníkem daně je nabyvatel.⁴¹

3.2.3. Pořízení soupisu majetkové podstaty

Jedna z mnoha povinností insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení je pořízení soupisu majetkové podstaty. Nedílnou součástí soupisu je i ocenění provedené insolvenčním správcem, který vychází z údajů v účetnictví dlužníka a z dalších dostupných informací, které správce získá provedenou lustrací majetku ve smyslu § 43, resp. § 44 Insolvenčního zákona, kdy požádá o

⁴⁰ MARŠÍKOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha:Leges, 2011, s. 286. ISBN 978-80-87212-75-2.

⁴¹ ŠEVČÍK, D.: *Zpeněžení majetku dlužníka*. [cit. 15.3.2015] Dostupné z : <http://www.insolvence-sevcik.cz/novinky/detail/zpenzeni-majetku-dluznika.htm>.

součinnost zejména katastrální úřad, bankovní ústavy, Centrální evidenci vozidel, Středisko cenných papírů, Úřad průmyslového vlastnictví a další dotčené orgány. Do majetkové podstaty patří dle § 206 insolvenčního zákona např. peněžní prostředky dlužníka, a to v hotovosti i na bankovních účtech, věci movité a nemovité, podnik, soubor věcí a věci hromadné, vkladní knížky, vkladní listy nebo jiné formy vkladů. Dále jsou to směnky, akcie, šeky, ostatní cenné papíry, obchodní podíl. Dlužníkovy peněžité i nepeněžité pohledávky, také dlužníková mzda či jeho příjmy, které nahrazují odměnu za práci jako je důchod, nemocenské, peněžité pomoci v mateřství apod. Insolvenční správce pracuje na vyhotovení soupisu od okamžiku zjištění úpadku dlužníka. Majetek zjišťuje, zajišťuje a provádí jeho správu v nezbytném rozsahu. V případě, kdy je úpadek řešen konkursem, se prohlášením konkursu stává insolvenční správce osobou s dispozičním oprávněním a může majetek zapsaný do soupisu majetkové podstaty zpeněžovat.⁴²

Ocenění je jedna z hlavních součástí soupisu majetkové podstaty. Insolvenční správce při svém oceňování do seznamu zapisovaného majetku vychází především z účetní hodnoty majetku, jak tato vyplývá z účetnictví dlužníka, nebo z další evidence vedené dlužníkem podle ustanovení zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Ocenění musí být v souladu s předpisy o oceňování majetku nebo podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů. Věřitelský výbor může dát požadavek ocenění majetku znalcem. Insolvenční správce je pak povinen zajistit k předmětnému majetku znalecký posudek. Věřitelský orgán má ale povinnost tento znalecký posudek uhradit. Správce je však také povinen dbát na ekonomičnost řízení a dohlédnout, aby náklady na ocenění majetku nebyly vyšší než přínos pro majetkovou podstatu získaný tímto oceněním.⁴³

Po dobu trvání účinků schváleného oddlužení plněním splátkového kalendáře vykonává insolvenční správce dohled nad plněním oddlužení, podává správy o plnění dlužníka insolvenčnímu soudu a distribuuje jednotlivé splátky.

⁴² MARŠÍKOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 318. ISBN 978-80-87212-75-2.

⁴³ ZELENKA, J. a kol.: *Insolvenční zákon poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Linde Praha a.s., 2008, s. 341. ISBN 978-80-7201-707-2.

Činnost insolvenčních správců je vysoce specializovaná, má dosah do majetkové sféry dlužníka i jeho věřitelů, a proto jsou na insolvenční správce kladeny vysoké nároky. Veřejnost má zájem, aby tuto činnost vykonávala osoba bezúhonná, náležitě odborně vyškolená a nezávislá na ostatních účastnících insolvenčního řízení či jiných osobách.

4. Aplikační problémy oddlužení z pohledu daní v praxi

4.1. Problematika daňového bonusu

V insolvenčním řízení, vedeného u Městského soudu v Praze ve věci manželů J. a T. G., dlužníci ohledně daňového bonusu tvrdili, že nenáleží insolvenčnímu správci, jelikož se nejedná o přeplatek na dani z příjmu fyzických osob, ale o daňový bonus na děti. Městský soud, podle § 412 odst. 1 písm. b) a e) z. č. 182/2006 Sb. je dlužník po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře povinen hodnoty získané dědictvím a darem zpeněžit a jejich výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře, jakož nezatajovat žádný ze svých příjmů, podání zamítl. S tímto stanoviskem se ztotožnil Vrchní soud v Praze, když ve svém judikátu uvedl, že:

„Daňový bonus není součástí záloh na daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, ale je zvláštním plněním poskytovaným poplatníkům státem. Do čisté mzdy za účelem srážek ze mzdy daňový bonus nelze zahrnout.

Pokud by dlužník získal příjem, který nemá charakter mzdy nebo příjmu, který mzdu nahrazuje (např. úhrada pohledávky z titulu dříve uzavřené kupní smlouvy nebo úhrady pohledávek z dříve prováděné podnikatelské činnosti, popř. příjmy z autorských práv), i tyto musí použít na úhradu závazků. Rozsah částky, kterou z těchto příjmů musí použít na splátky, však již nebude podléhat pravidlům pro výpočet exekučních srážek ze mzdy.

Dlužník je povinen všechny mimořádné příjmy a aktiva získaná darem nebo z dědictví použít na mimořádné splátky nad rámec splátkového kalendář. Půjde zejména o dary zákonem výslovně uvedené nebo majetek z dědictví, ale i veškeré jiné mimořádně získané hodnoty a příjmy, např. výhry ze soutěží nebo loterií, příjmy z prodeje svého majetku.

Odvolací soud má za to, že daňové zvýhodnění, byť se v odborné literatuře hovoří o daňovém zvýhodnění na dítě, nelze považovat za dávku určenou k výživě dítěte, ale jde o institut, který umožňuje při splnění určitých podmínek (daňový poplatník-dlužník vyživuje dítě) optimalizaci daňového zatížení daňového subjektu. Ostatně, § 35c odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb. Hovoří o nároku poplatníka na daňové zvýhodnění na dítě, nikoli o nároku dítěte na daňové zvýhodnění, dítě není tím, koho by zákon daňově zvýhodnil, je toliko právním

*důvodem pro takové zvýhodnění. Proto, mimo jiné, lze ohledem na absenci konkrétního zákonného ustanovení považovat daňový bonus za mimořádné plnění určené daňovému subjektu-dlužníku, které lze použít jako mimořádnou splátku při oddlužení.*⁴⁴

4.2. Určení osoby s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě při schválení oddlužení kombinací forem zpeněžením majetkové podstaty a splněním splátkového kalendáře

Insolvenční zákon předpokládá, že oddlužení bude probíhat zásadně jednou z jeho možných forem, a to splněním splátkového kalendáře nebo zpeněžením majetkové podstaty. V současné době se ale stále častěji objevují případy, kdy je schváleno oddlužení jistou kombinací obou těchto forem. O zvolení této kombinace oddlužení požádá dlužník insolvenční soud v zájmu zajištění třicetiporcentní míry uspokojení jeho nezajištěných věřitelů. K tomuto uspokojení se použije i zpeněžení části majetku, popř. veškerého majetku, který náleží dlužníku v době schválení oddlužení. Tento majetek by v případě schváleného oddlužení pouze splátkovým kalendářem patřil do dispozice dlužníka.

Při kombinaci těchto forem oddlužení pak dochází k nejasnostem ohledně poplatníka daně při vypořádání daňových povinností. Jelikož podle ust. § 408 odst. 1 Insolvenčního zákona platí, je-li oddlužení řešeno zpeněžením majetkové podstaty, jež je tvořena majetkem, který dlužník získal do schválení oddlužení má dispoziční oprávnění k tomuto majetku insolvenční správce, kdežto při řešení úpadku plněním splátkového kalendáře patří dispoziční oprávnění k majetkové podstatě dlužníku. Správce daně pak není schopen určit s kým vlastně v daňovém řízení jednat. Aby se předcházelo nejasnostem ohledně osoby s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě při takto zvoleném způsobu oddlužení, měl by insolvenční soud svým rozhodnutím tuto osobu stanovit.

⁴⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. března 2013, sp. zn. 1 VSPH 241/2013-B50.

4.3. Otázka poplatníka daně z nabytí nemovitých věcí

Při řešení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je prodej řešen třemi způsoby. Jedním je prodej ve veřejné dražbě, dalším ze způsobů je přímý prodej podle občanského soudního řádu a poslední z možností je prodej mimo dražbu. Při prodeji veřejnou dražbou a soudním prodejem insolvenční správce nezatěžuje majetkovou podstatu daní z nabytí nemovitých věcí, neboť tuto daň platí nabyvatel. Při prodeji nemovitosti přímým prodejem na základě kupní smlouvy insolvenční správce pak zatěžuje majetkovou podstatu výdaji, jako jsou náklady spojené se zpeněžením, odměna insolvenčního správce, náhrada hotových výdajů insolvenčního správce. Dále se k těmto výdajům připočítává i daň z nabytí nemovité věci, kterou hradí převodce. S tímto nesouhlasí zajištění věřitelé, jelikož nechtějí zatěžovat majetkovou podstatu ještě o daň z nabytí nemovitých věcí. Udělují insolvenčnímu správci pokyny, aby poplatníkem daně byl kupující.

V praxi pak dochází k problémům, jelikož kupující nechtějí na tyto podmínky přistoupit a nesouhlasí s tím, aby oni byli poplatníci daně. Zákon umožňuje za splnění určitých podmínek, aby se strany dohodly na tom, kdo bude poplatníkem daně z nabytí nemovitých věcí. *„Poplatníkem daně z nabytí nemovitých věcí je a) převodce vlastnického práva k nemovité věci, jde-li o nabytí vlastnického práva koupí nebo směnou a převodce a nabyvatel se v kupní nebo směnné smlouvě nedohodnou, že poplatníkem je nabyvatel, b) nabyvatel vlastnického práva k nemovité věci v ostatních případech.“*⁴⁵

⁴⁵ MARKOVÁ, H. *Daňové zákony 2015, úplná znění platná k 1.1.2015*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2015, s. 104. ISBN 978-80-247-5507-6.

5. Závěr

Daně mají svoji dlouhou historii. Je možné říci, že stát, ať již byl představován kýmkoli, vždy měl potřebu vybírat daně. Bylo třeba zajistit obranu země stejně jako válečné výpravy nebo provoz panovníkova dvora. Z ekonomického hlediska mají daně svoji nezastupitelnou funkci. V současné době tvoří hlavní příjem státního rozpočtu České republiky. Ze státního rozpočtu jsou daně dále přerozdělovány a v podstatě zajišťují chod státu. Vývoj veřejných financí je velmi bouřlivý, nevyjímaje ani daňový systém. Projevují se zde neustálé změny, mění se konstrukce daní, sazby, limity pro výpočet daní a podobně. V souvislosti s rekonstrukcí soukromého práva dostal daňový systém České republiky mnoha změn. Některé změny se týkají například terminologických úprav, některé daně byly zrušeny a naopak jiné vznikly nově. Jedná se konkrétně o daň dědickou a darovací, když dary a zděděné příjmy byly přesunuty do předmětu daně z příjmů. Platí také nová pravidla pro srážkové daně u příjmů ze závislé činnosti u dohod o provedení práce do 10. 000 Kč za měsíc a jiné. Od 1. 1. 2014 je účinné Zákonné opatření Senátu o dani z nabytí nemovitých věcí a Zákonné opatření Senátu o změně daňových zákonů právě v souvislosti s Novým občanským zákoníkem.

V současné době je hodně diskutovaným tématem tzv. finanční gramotnost. Již v 18. stol. byl vyučován předmět Politické vědy, jehož součástí byly i vědy finanční. Finanční vědě byla i v dalších letech pokládána velká důležitost. Bohužel po únoru 1948 byla finanční věda prakticky zlikvidována, jelikož v centrálně plánované ekonomice ztratila svůj smysl. Centrálně plánovaná ekonomika byla v České republice uplatňována až do roku 1989 a tento fakt dle mého názoru způsobil, že lidé zapomněli finančně uvažovat a jednat. Nyní se již opět finanční gramotnost na školách vyučuje a také jsou pořádány kurzy finanční gramotnosti pro seniory. Každý by měl mít alespoň všeobecnou znalost a přehled o problematice daní, jelikož daně postihují všechny obyvatele. Každý by měl mít přehled, z jakých daní se daňový systém skládá, na koho se daně vztahují anebo aby si každý dokázal spočítat například svůj čistý příjem.

Pojmy daně a finanční gramotnost se prolínají také insolvenčním řízením. Stejně jako daně mají svoji historii, tak i insolvenční řízení, i když v jiné podobě

než současné řízení, se uplatňovalo již v římském právu. V římském právu se zahajovalo řízení na návrh věřitelů a mohlo proběhnout i po smrti dlužníka. Ve středověku se prosadil způsob poměrného uspokojování všech věřitelů s přihlédnutím k výši jejich nároků. V českých zemích lze považovat za první kodifikaci, která upravovala způsob vyrovnání dlužníka se svými věřiteli, Obnovené zřízení zemské uzákoněné Ferdinandem II. v roce 1627. Obecný Josefínský konkursní řád byl pak vydán v roce 1781 a stanovil jako formální podmínku zahájení řízení podání žaloby. Nový konkursní řád vznikl v prosinci r. 1868 a dle něho bylo konkursní řízení postaveno na základě stejného nakládání s věřiteli. Další reforma proběhla formou císařského nařízení v roce 1915. Tuto úpravu převzala samostatná Československá republika a platila až do roku 1931. Po roce 1948 k žádným úpravám nedocházelo vzhledem k centrálně plánované ekonomice a likvidaci soukromého vlastnictví výrobních prostředků. V roce 1991 došlo k opětovné úpravě konkursu a vyrovnání, a to přijetím zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání. Tento zákon trpěl od počátku velkým počtem nedostatků. Zákon byl několikrát novelizován, avšak řešení pomocí novel se ukázalo jako nedostačující. V roce 2006 byl přijat zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, takzvaný insolvenční zákon. Tento zákon nabyl účinnosti 1. ledna 2008. Jeho poslední změna proběhla zákonem č. 294/2013 Sb., změna insolvenčního zákona a zákona o insolvenčních správcích.

Úroveň finanční gramotnosti obyvatelstva se v souvislosti s insolvenčním řízením projevuje stále rostoucím počtem dlužnických insolvenčních návrhů. Využívání bankovních úvěrů, spotřebitelských úvěrů, půjček od nebankovního sektoru s často až nemorální výší úroků vede ke stále většímu zadlužování spotřebitelů. Ztráta zaměstnání nebo jiná nepředvídatelná životní situace vede k neschopnosti tyto půjčky splácet. Lidé si velmi často ani nedokážou spočítat, jak taková půjčka zatíží rodinný rozpočet a tíživou finanční situaci pak řeší další půjčkou a dostávají se tím do dluhové spirály. Tito lidé pak volí jako jediné východisko z této situace oddlužení pomocí zákona. Institut oddlužení preferuje sociální účel nad ekonomickým a motivuje dlužníka k umořování svého dluhu a umožňuje mu nový start do života bez dluhů.

Daňové dopady insolvenčního procesu je třeba řešit na základě všech daňových předpisů. Základním předpisem je daňový řád a poté každý z daňových

zákonů, který přináší konkrétní řešení pro danou situaci. V řízení o schválení oddlužení, resp. v průběhu schválení oddlužení se jedná konkrétně o daň z příjmů fyzických osob, daň z nemovitých věcí popřípadě o daň z nabytí nemovitých věcí. Každý předpis specifikuje, kdo je plátcem daně, termín podání daňového tvrzení, sazbu a splatnost daně apod. Důležité je také určení osoby, která má dispoziční oprávnění k nakládání s majetkem a s tím také spojené daňové povinnosti. Okamžiky určení dispozičního oprávnění nakládání s majetkovou podstatou pro dlužníka a insolvenčního správce specifikuje insolvenční zákon. V insolvenčním řízení v souvislosti s daňovými zákony dochází také k rozdílným právním názorům zúčastněných osob na řízení. Jedná se například o uplatnění daňového bonusu, zda by měl být použit jako mimořádná splátka schváleného splátkového kalendáře, či v případě přímého prodeje zajištěného majetku v situaci, kdy insolvenční správce neuzavře smlouvu, v níž určí nabyvatele jako plátce daně, půjdou náklady v podobě platby daně z nabytí nemovité věci k tíži ostatním nezajištěným věřitelům nebo zajištěnému věřiteli pokrátí zisk z prodeje. Další spornou skutečností, která se vyskytuje v případě řešení oddlužení kombinací obou jeho forem, tedy schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře a zároveň zpeněžením majetkové podstaty. Zde pak vyvstává otázka určení osoby s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě. Zda je touto osobou insolvenční správce, který má dispoziční oprávnění k majetku majetkové podstaty při formě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, anebo naopak dlužník, kterému náleží dispoziční oprávnění k majetku v případě řešení oddlužení schválením plněním splátkového kalendáře. Tyto sporné skutečnosti zodpovídá judikatura soudů.

S insolvenčním řízením jsou bohužel spojené i korupční aféry, na firmy jsou podávány takzvané účelové „šikanózní“ návrhy, aby byla vyloučena konkurence z účasti na veřejných zakázkách. Je zde možnost podvodného chování ze strany dlužníků a v neposlední řadě jsou to i různé agentury, které za sepsání návrhu na oddlužení požadují nemalé peníze a tím profitují na dlužnících, kteří jsou již v situaci, kdy nemohou dostát svým závazkům. Nezbyvá než věřit, že v souvislosti se jmenováním nového ministra spravedlnosti JUDr. Roberta Pelikána, Ph.D., který mezi své priority zařadil i přípravu dlouhodobé strategie justice a zároveň novelizaci insolvenčního zákona, bude omezen prostor pro podvodné jednání v rámci insolvenčního řízení.

6. Resumé

The bachelor thesis on topic "Tax issues in insolvency proceedings focused on discharge from debts" describes taxes related to insolvency proceedings, depending on the form of discharge from debts approval, by approving completing the repayment schedule or monetization of assets. The thesis presents the tax obligations of the insolvency administrator and the debtors in insolvency proceedings. It also considers the application of the tax bonus in debt discharge, identifying those taxpayers acquisition of immovable property to the direct sale and issue of determining the person entitled to enable the approval of bankruptcy by combination of both forms of debt discharge from debts. It deals with the determination of the time of transfer of rights and obligations on the person authorized to disposal of property belonging to the assets. In connection with the determination of the person authorized to disposal of property is then related to the tax obligation of the taxpayer in tax proceedings.

7. Seznam použité literatury

Knihy

SCHELLEOVÁ, Ilona. *Úvod do insolvenčního práva*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2007, 94 s. Ekonomie (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-54-0.

MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy, ve znění zákonů č. 69/2011 Sb. a č. 73/2011 Sb.* Praha: Leges, 2011, 793 s. Glosátor. ISBN 978-80-87212-75-2.

MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, 440 s. ISBN 978-807-2018-628.

ZELENKA, Jaroslav. *Insolvenční zákon: (zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona č. 312/2006 Sb., č. 108/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb.) : poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, 796 s. ISBN 978-80-7201-707-2.

HÁLEK, Vítězslav. *Insolvency ABC*. 1. vyd. Bratislava: DonauMedia, 2011, 232 s. ISBN 978-80-89364-20-6.

VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2014*. 12. aktualiz. vyd. V Praze: Vox, 2014, 391 s. ISBN 978-80-87480-23-6.

JÁNOŠÍKOVÁ, Petra. *Daňové právo de lege lata*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 159 s. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-503-6.

JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, Petr MRKÝVKA a Ivan TOMAŽIČ. *Finanční a daňové právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 525 s. ISBN 978-80-7380-155-7.

MARKOVÁ, Hana. *Daňové zákony 2015: úplná znění platná k 1.1.2015*. 24. vyd. Praha: Grada, 2015, 272 s. ISBN 978-80-247-5507-6.

BŘEZINOVÁ, Hana. *Ekonomické aspekty insolvenčního zákona: účetnictví jako základní zdroj informací pro insolvenční řízení*. 1. vyd. Praha: Bova Polygon, 2009, 196 s. ISBN 978-80-7273-159-6.

KOZÁK, Jan, Petr BUDÍN, Alexandr DADAM a Lukáš PACHL. *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*. 2. vyd. xxiii, 1246 pages. ISBN 80-735-7243-5.

Časopisy

ORLOVÁ, P.: *Účetnictví v praxi*. Wolters Kluwer, 20.2. 2013, článek, číslo 3, str. 31.

TARANDA, P.: *Daně a právo v praxi*. Wolters Kluwer, 23.8.2012, článek, číslo 9, str. 29.

Soudní rozhodnutí

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. března 2013, sp.zn. 1 VSPH 241/2013-B50.

Použité právní předpisy

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (Insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

Ostatní zdroje:

KOŠŤÁL, P.: Konkursní prvopočátky. [online elektronický časopis] *Konkursní noviny*, 2001, č. 4/2001 [cit. 18.7.2014] Dostupné z: <http://www.kn.cz/clanek/konkursni-prvopocatky>.

HOROVÁ, H.: *Insolvenční poradna*. [online elektronický časopis] *Konkursní noviny*, 2012, č. 24/2012. [cit. 18.7.2014] Dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/ctenari-se-ptaji-my-odpovidame-ctenari-se-ptaji-my-odpovidame-1>.

ŠEVČÍK, D.: *Zpeněžení majetku dlužníka*. [cit. 15.3.2015] Dostupné z : <http://www.insolvence-sevcik.cz/novinky/detail/zpenezeni-majetku-dluznika.htm>.